

ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΣ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

[CyLaw](#) | [Αναφορικά μ'εμάς](#) | [Επικοινωνία](#)

- CYLAW

[Έρευνα](#) - [Κατάλογος Αποφάσεων](#) - [Εμφάνιση Αναφορών \(Noteur on\)](#) - [Αφαίρεση Υπογραμμίσεων](#)

(2007) 1 ΑΑΔ 675

1 Ιουνίου, 2007

[ΑΡΤΕΜΙΔΗΣ, Π., ΑΡΤΕΜΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΥ,
ΚΡΟΝΙΔΗΣ, ΗΛΙΑΔΗΣ, ΚΡΑΜΒΗΣ,
ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ, ΧΑΤΖΗΧΑΜΠΗΣ, ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ,
ΦΩΤΙΟΥ, ΝΙΚΟΛΑΤΟΣ, Δ/στές]

[REDACTED]

Αιτητής,

v.

[REDACTED]

Καθ' ης η αίτηση.

(Νομικό Ερώτημα Αρ. 357)

*Οικογενειακό Δικαστήριο ? Καθ' ύλην και κατά τόπον αρμοδιότητα Οικογενειακού
Δικαστηρίου ? Απαραίτητη η ύπαρξη ταυτόχρονα και των δύο αρμοδιοτήτων για*

ανάληψη δικαιοδοσίας από το Δικαστήριο για επίλυση συγκεκριμένης διαφοράς.

Συνταγματικό δίκαιο ? Συνταγματικότητα νόμου ? Κατά πόσο το Άρθρο 12(1)(α) του περί Οικογενειακών Δικαστηρίων Νόμου, Ν.23/90 αντίκειται προς τα Άρθρα 111, 28 και 30 του Συντάγματος και είναι ως εκ τούτου αντισυνταγματικό.

Νομικό Ερώτημα ? Παραπομπή συνταγματικού ερωτήματος από το Οικογενειακό Δικαστήριο για διάγνωση από το Ανώτατο Δικαστήριο, σύμφωνα με τις διατάξεις του Άρθρου 144.1 του Συντάγματος.

Ο αιτητής καταχώρησε αίτηση διαζυγίου εναντίον της συζύγου του, καθ' ης η αίτηση στο Οικογενειακό Δικαστήριο Λευκωσίας. Η καθ' ης η αίτηση ζήτησε την απόρριψη της αίτησης του αιτητή, υποστηρίζοντας πως το πιο πάνω Δικαστήριο δεν έχει δικαιοδοσία εκδίκασης της αίτησης επειδή τόσο η ίδια όσο και ο αιτητής από το 1988 και εντεύθεν έχουν τη διαμονή και τον τόπο διεξαγωγής της εργασίας τους στο Λονδίνο, Ηνωμένο Βασίλειο. Η εισήγηση της καθ' ης η αίτηση βασίζεται στις ρητές διατάξεις του Άρθρου 12(1)(α) του περί Οικογενειακών Δικαστηρίων Νόμου, Ν.23/90, το οποίο και καθορίζει την αρμοδιότητα του Οικογενειακού Δικαστηρίου να ακούσει και να αποφασίζει για οποιοδήποτε ζήτημα όταν ο ενάγων ή ο εναγόμενος έχει τη διαμονή του ή τον τόπο διεξαγωγής της εργασίας του μέσα στην επαρχία για την οποία ιδρύθηκε το Οικογενειακό Δικαστήριο.

Οι δικηγόροι του αιτητή εισηγήθηκαν στο Οικογενειακό Δικαστήριο πως η επίμαχη πρόνοια του νόμου, όπως αυτή καθορίζει την κατά τόπο αρμοδιότητα του Δικαστηρίου είναι αντισυνταγματική, αφού αντίκειται, όπως υποστήριξαν, στα Άρθρα 28, 30 και 111 του Συντάγματος. Κάλεσαν δε το Οικογενειακό Δικαστήριο να παραπέμψει το συνταγματικό αυτό ερώτημα για διάγνωση από το Ανώτατο Δικαστήριο, σύμφωνα με τις διατάξεις του Άρθρου 144.1 του Συντάγματος.

Οι δικηγόροι του αιτητή εισηγήθηκαν ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου, πως η επίμαχη διάταξη 12(1)(α) του Ν.23/90, που καθορίζει την κατά τόπο δικαιοδοσία των Οικογενειακών Δικαστηρίων στη βάση της διαμονής ή τον τόπο διεξαγωγής της εργασίας του ενάγοντος ή ??? εναγόμενου μέσα στην επαρχία για την οποία ιδρύθηκε το Οικογενειακό Δικαστήριο: (α) περιορίζει ανεπίτρεπτα σύμφωνα με το Άρθρο 111 του Συντάγματος τη δικαιοδοτική εμβέλεια όπως ορίζεται σ' αυτό, και η

οποία βασίζεται μόνο στην ιδιότητα των διαδίκων να ανήκουν στην Ελληνική Ορθόδοξο Εκκλησία, (β) παραβιάζει το δικαίωμα πρόσβασης στο αρμόδιο Δικαστήριο που διασφαλίζεται στο Άρθρο 30 του Συντάγματος και την αρχή της ισότητας που διασφαλίζεται στο Άρθρο 28 του Συντάγματος και (γ) αντίκειται προς τον Κανονισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2201/2003 της 27/11/2003, που αφορά στη δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση των αποφάσεων σε οικογενειακές διαφορές και ζητήματα γονικής μέριμνας.

Αποφασίστηκε ότι:

1. Η Βουλή των Αντιπροσώπων μέσα στο πλαίσιο της νομοθετικής εξουσίας της βάσει του Άρθρου 61 του Συντάγματος, καθόρισε και την κατά τόπο αρμοδιότητα των Οικογενειακών Δικαστηρίων γιατί, καθώς ειπώθηκε στην υπόθεση **Παπακόκκινου v. Landbroke Group P.I.c κ.ά. (1999) 1 (B) A.A.Δ. 838**, δεν νοείται καθ' ύλην αρμοδιότητα χωρίς κατά τόπον. «Αυτό σημαίνει ότι ένα πολιτικό δικαστήριο της Κύπρου για να αναλάβει δικαιοδοσία για επίλυση συγκεκριμένης διαφοράς απαραίτητως πρέπει να έχει ταυτόχρονα καθ' ύλην και κατά τόπο αρμοδιότητα. Η ύπαρξη μόνο καθ' ύλην αρμοδιότητας δεν επαρκεί, απαιτείται και η συνύπαρξη κατά τόπον αρμοδιότητας ως το δεύτερο ουσιαστικό στοιχείο της δικαιοδοσίας».
2. Η εξεταζόμενη επίμαχη πρόνοια του Άρθρου 12(1)(α) του Νόμου 23/90 δεν είναι αντισυνταγματική, γιατί δεν προσκρούει στο Άρθρο 111 του Συντάγματος, ούτε και στα Άρθρα 28 και 30.
3. Η δικαιοδοσία του Ανωτάτου Δικαστηρίου σ' αυτή τη συζήτηση περιορίζεται στην απόφαση επί του ερωτήματος της συνταγματικότητας του επίμαχου άρθρου.

*Απάντηση στο παραπεμφθέν ερώτημα ως ανωτέρω.
Εκδόθηκε διαταγή όπως τα έξοδα της ενώπιον του
Ανωτάτου Δικαστηρίου διαδικασίας τα επωμισθεί ο αιτητής.*

Αναφερόμενες υποθέσεις:

Attorney General v. Ibrahim 1964 C.L.R. 195,

Νικολάου ?. (1991) 1 A.A.Δ. 963,

Ζένιου v. Ζένιου (?ρ.1) (2002)1(A) A.A.Δ. 445,

Παπακόκκινου v. Landbroke Group P.I.c. κ.?. (1999) 1(B) A.A.Δ. 838.

Νομικό Ερώτημα.

Νομικό ερώτημα παραπεμφθέν από το Οικογενειακό Δικαστήριο Λευκωσίας στο Ανώτατο Δικαστήριο για να αποφασισθεί κατά πόσο η πρόνοια του Άρθρου 12(1)(α) του περί Οικογενειακών Δικαστηρίων Νόμου του 1990 (Ν.23/90) είναι αντισυνταγματική.

Λόρδος Lester of Herne Hill Q.C., Γ. Τριανταφυλλίδης, Ν. Παρτασίδου και Χρ. Κότσαπα, για τον Αιτητή.

Χρ. Κληρίδης, Ξ. Ξενοφώντος και Π. Μακρίδης, για την Καθ' ης η αίτηση.

Cur. adv. vult.

ΑΡΤΕΜΙΔΗΣ, Π.: Ενώπιον του Οικογενειακού Δικαστηρίου Λευκωσίας εκκρεμεί αίτηση διαζυγίου που καταχωρίστηκε από τον αιτητή εναντίον της συζύγου του, καθ' ης η αίτηση. Οι δικηγόροι της καθ' ης η αίτηση ζήτησαν από το Οικογενειακό Δικαστήριο να απορρίψει την καταχωρισθείσα αίτηση του αιτητή, υποστηρίζοντας πως το πιο πάνω Δικαστήριο δεν έχει δικαιοδοσία να εκδικάσει την υπόθεση. Η εισήγηση των δικηγόρων της καθ' ης η αίτηση βασίζεται στις ρητές διατάξεις του άρθρου 12(1) (α) του περί Οικογενειακών Δικαστηρίων Νόμου, Ν. 23/90, που ακολουθούν:

12.-(1) Το Οικογενειακό Δικαστήριο είναι αρμόδιο να ακούσει και να αποφασίζει για οποιοδήποτε ζήτημα, όταν,

(α) Ο ενάγων ή ο εναγόμενος έχει τη διαμονή του ή τον τόπο διεξαγωγής της εργασίας του μέσα στην επαρχία για την οποία ιδρύθηκε το Οικογενειακό Δικαστήριο.»

Οι δικηγόροι του αιτητή πρότειναν στο Οικογενειακό Δικαστήριο πως η επίμαχη πρόνοια του Νόμου, όπως αυτή καθορίζει την κατά τόπο αρμοδιότητα του Δικαστηρίου, είναι αντισυνταγματική. Προσκρούει, καθώς εισηγούνται, στα άρθρα 28, 30 και 111 του Συντάγματος. Κάλεσαν δε το Οικογενειακό Δικαστήριο να παραπέμψει το συνταγματικό αυτό ερώτημα για διάγνωση από το Ανώτατο Δικαστήριο, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 144.1 του Συντάγματος, το οποίο παραθέτουμε:

144.1 Πας διάδικος δικαιούται, καθ'οιονδήποτε στάδιον της διαδικασίας συμπεριλαμβανομένης και της κατ'έφεσιν, να εγείρη ζήτημα αντισυνταγματικότητος νόμου ή αποφάσεως ή διατάξεως τινός αυτών ουσιώδους δια την διάγνωσιν της εκκρεμούς ενώπιον του δικαστηρίου υποθέσεως. Το δικαστήριο, ενώπιον του οποίου εγείρεται το ζήτημα, παραπέμπει παρευθύς τούτο ενώπιον του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου και αναστέλλει την πρόοδον της διαδικασίας, μέχρις ου αποφανθή επ'αυτού το Ανώτατον Συνταγματικόν Δικαστήριον.»

Τα Οικογενειακά Δικαστήρια οφείλουν να εφαρμόζουν το πιο πάνω άρθρο του Συντάγματος, σε αντίθεση με όλα τα υπόλοιπα κατώτερα Δικαστήρια της Κύπρου τα οποία, μετά την απόφαση στην ***Attorney General v. Ibrahim 1964 C.L.R. 195***, αποφασίζουν και τα συνταγματικά ερωτήματα που εγείρονται ενώπιον τους, όπως κάθε άλλο νομικό ή πραγματικό ζήτημα. Η σκέψη της εξαίρεσης αυτής εκδηλώθηκε από τον αεί. Νικήτα, Δ. στην υπόθεση ***Νικολάου Ναυσικά και Άλλος (1991) 1 A.A.Δ. 963***, στην οποία παραπέμπουμε, έκτοτε δε υιοθετήθηκε από τη νομολογία μας, (δες: ***Ζένιου v. Ζένιου (Αρ.1) (2002) 1(A) A.A.Δ. 445***).

Προηγήθηκε συζήτηση ενώπιον του Προέδρου του Οικογενειακού Δικαστηρίου, αναφορικά με τον ακριβή καθορισμό των πραγματικών γεγονότων της υπόθεσης για να εντοπιστεί και διατυπωθεί το συνταγματικό ερώτημα που η επίλυση του θα κρινόταν ουσιώδης για τη διάγνωση της υπόθεσης. Τελικά το συνταγματικό ζήτημα αφορούσε συγκεκριμένη πτυχή της υπόθεσης, αν δηλαδή το Οικογενειακό Δικαστήριο είχε δικαιοδοσία να επιληφθεί της αίτησης διαζυγίου που κατέθεσε ο αιτητής, ενόψει των διατάξεων του άρθρου 12(1)(α) του Νόμου.

Στις 3.7.2006 οι δικηγόροι των διαδίκων δήλωσαν ενώπιον του Οικογενειακού Δικαστηρίου, και καταγράφεται στο σχετικό πρακτικό, ένα μόνο παραδεκτό γεγονός, ότι οι διάδικοι είχαν τη διαμονή τους στην Κυπριακή Δημοκρατία πριν από το 1988,

έκτοτε όμως και μέχρι σήμερα έχουν τη διαμονή και τον τόπο διεξαγωγής της εργασίας τους στο Λονδίνο, Ηνωμένο Βασίλειο. Μετά τη δήλωση αυτή, και ενεργώντας στη βάση της, ο Πρόεδρος του Οικογενειακού Δικαστηρίου παρέπεμψε το ερώτημα για την αντισυνταγματικότητα του άρθρου 12(1) του Νόμου 23/90, ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου για συζήτηση και ετυμηγορία.

Οι δικηγόροι δέχονται στις πολυσέλιδες γραπτές αγορεύσεις τους, αλλά και στις προφορικές που έγιναν ενώπιον μας, πως η δικαιοδοσία του Ανωτάτου Δικαστηρίου, βάσει του άρθρου 144.1 του Συντάγματος, που παραθέτουμε πιο πάνω, περιορίζεται στη διερεύνηση του συνταγματικού ζητήματος όπως αυτό έχει παραπεμφθεί ενώπιον του, και δεν λειτουργεί ως Εφετείο. (Δες: την υπόθεση **Ζένιου v. Ζένιου** που αναφέρεται πιο πάνω).

Η εισήγηση των δικηγόρων του αιτητή είναι πως το άρθρο 111 του Συντάγματος, όπως ισχύει και σήμερα μετά την τροποποίηση του με το Ν. 95/89 και ειδικότερα το άρθρο 2.Α, αφήνει αναλλοίωτη την καθ' ύλην δικαιοδοσία των Οικογενειακών Δικαστηρίων όπως την ασκούσαν προηγουμένως τα εκκλησιαστικά Δικαστήρια, εκτείνεται δε σ' αυτούς που ανήκουν στην ελληνική ορθόδοξη εκκλησία, χωρίς οποιαδήποτε άλλη αναφορά όπως ιθαγένεια, τόπος διαμονής ή κατοικίας. Το μέρος του άρθρου, όπως τροποποιήθηκε, και μας αφορά λέει:

«Παν ζήτημα των ανηκόντων εις την ελληνικήν ορθόδοξον εκκλησίαν, σχέσιν έχον προς το διαζύγιον, τον χωρισμόν από κοίτης και τραπέζης ή την συνοίκησιν των συζύγων ή τας οικογενειακάς σχέσεις διαγιγνώσκονται υπό οικογενειακών δικαστηρίων

Εισηγούνται συναφώς οι δικηγόροι του αιτητή πως η επίμαχη διάταξη 12(1)(α) του Ν.23/90, που καθορίζει την κατά τόπον δικαιοδοσία των Οικογενειακών Δικαστηρίων στη βάση της διαμονής ή τον τόπο διεξαγωγής της εργασίας του ενάγοντος ή εναγόμενου μέσα στην επαρχία για την οποία ιδρύθηκε το Οικογενειακό Δικαστήριο, (χρόνος διαμονής ή εργασίας καθορίζεται η συνεχής περίοδος πέραν των τριών μηνών, άρθρο 11(1)(3) του Νόμου) περιορίζει ανεπίτρεπτα σύμφωνα με το πιο πάνω άρθρο του Συντάγματος τη δικαιοδοτική εμβέλεια όπως ορίζεται σ' αυτό, και η οποία βασίζεται μόνο στην ιδιότητα των διαδίκων να ανήκουν δηλαδή στην Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία. Πλήττειται επίσης, συνεχίζει η εισήγηση, ως συνεπακόλουθο,

και η πρόσβαση στο αρμόδιο Δικαστήριο, δικαίωμα που διασφαλίζεται στο άρθρο 30 του Συντάγματος. Δημιουργείται ταυτόχρονα και ανισότητα κατά παράβαση του άρθρου 28 του Συντάγματος μεταξύ ατόμων που πληρούν τις προϋποθέσεις του Νόμου, έναντι άλλων οι οποίοι, ενώ ανήκουν στην Ελληνικήν Ορθόδοξον Εκκλησίαν, δεν πληρούν τις προϋποθέσεις της διαμονής και έτσι δεν δικαιούνται θεραπείας από τα Οικογενειακά Δικαστήρια της Κύπρου.

Οι δικηγόροι της καθ'ης η αίτηση δίδουν ορθή, κατά τη γνώμη μας, απάντηση στα πιο πάνω, την οποία και υιοθετούμε στην ετυμηγορία μας, που ακολουθεί:

Η Βουλή των Αντιπροσώπων, βάσει του άρθρου 61 του Συντάγματος, ασκεί τη νομοθετική εξουσία της Δημοκρατίας «εν παντί θέματι». Μέσα στο πλαίσιο αυτής της εξουσίας καθόρισε και την κατά τόπο αρμοδιότητα των Οικογενειακών Δικαστηρίων γιατί, καθώς ειπώθηκε στην υπόθεση **Παπακόκκινου v. Landbroke Group P.I.c. κ.ά. (1999) 1(B) A.A.Δ. 838**, δεν νοείται καθ'ύλην αρμοδιότητα χωρίς κατά τόπον. Διαβάζουμε από τη σελ.844 της απόφασης:

«Αυτό σημαίνει ότι ένα πολιτικό δικαστήριο της Κύπρου για να αναλάβει δικαιοδοσία για επίλυση συγκεκριμένης διαφοράς απαραίτητως πρέπει να έχει ταυτόχρονα καθ' ύλην και κατά τόπο αρμοδιότητα. Η ύπαρξη μόνο καθ' ύλην αρμοδιότητας δεν επαρκεί, απαιτείται και η συνύπαρξη κατά τόπον αρμοδιότητας ως το δεύτερο ουσιαστικό στοιχείο της δικαιοδοσίας».

Η αρμοδιότητα των δικαστηρίων, καθώς προβλέπεται στο άρθρο 152 του Συντάγματος, καθορίζεται δια νόμου εκτός όπου αυτή ορίζεται στο Σύνταγμα. Η πρόσβαση στα Δικαστήρια, όπου αυτά έχουν δικαιοδοσία, διασφαλίζεται απόλυτα και οι διάδικοι τυγχάνουν ίσης μεταχείρισης μέσα στα πλαίσια δίκαιης δίκης, και το άρθρο 30 του Συντάγματος. Κρίνουμε, κατά συνέπεια, πως η εξεταζόμενη επίμαχη πρόνοια του άρθρου 12(1)(α) του Νόμου 23/90 δεν είναι αντισυνταγματική, γιατί δεν προσκρούει στο άρθρο 111 του Συντάγματος, μήτε και στα άρθρα 28 και 30.

Οι δικηγόροι του αιτητή παρουσίασαν ενώπιον μας, και προέβησαν σε ευρύτατη αναφορά του Κανονισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2201/2003 της 27.11.2003, που αφορά στη δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση των αποφάσεων σε οικογενειακές διαφορές και ζητήματα γονικής μέριμνας. Εισηγήθηκαν δε πως, βάσει του

Κανονισμού αυτού, τον οποίο οφείλει να εφαρμόσει η Κυπριακή Δημοκρατία ιδιαίτερα μετά την τελευταία τροποποίηση του Συντάγματος μας, (βλ.: Ο Περί της 5ης Τροποποίησης του Συντάγματος Νόμος του 2006 Ν.127(Ι)/2006), με σκοπό να καταστεί το κοινοτικό δίκαιο υπερισχύον έναντι αυτού της Κυπριακής Δημοκρατίας, τα Οικογενειακά Δικαστήρια θα πρέπει να αναλαμβάνουν δικαιοδοσία όταν οι διάδικοι ανήκουν στην Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία και είναι πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας, ανεξάρτητα από τον τόπο διαμονής ή εργασίας τους.

Έχουμε υποδείξει στην αρχή της απόφασης μας, κάτι που και οι δικηγόροι των διαδίκων δέχονται, πως η δικαιοδοσία μας σ'αυτή τη συζήτηση περιορίζεται στην απόφαση επί του ερωτήματος της συνταγματικότητας του επίμαχου άρθρου. Με αναφορά στο πρακτικό του Οικογενειακού Δικαστηρίου σημειώσαμε επίσης πως για να μπορέσει το πιο πάνω Δικαστήριο να παραπέμψει το συνταγματικό ερώτημα στο Ανώτατο Δικαστήριο, έγινε ενώπιον του ένα και μόνον παραδεκτό γεγονός, ότι ο αιτητής και η καθ'ης η αίτηση δεν πληρούν την προϋπόθεση που θέτει το επίμαχο άρθρο 12(1)(α) του περί Οικογενειακών Δικαστηρίων Νόμου, Ν.23/90 γιατί και οι δύο τους από το 1988 έχουν τη μόνιμη διαμονή τους και διεξαγωγή της εργασίας τους στο Ηνωμένο Βασίλειο και όχι στην Κύπρο. Τίποτε άλλο δεν τέθηκε ενώπιον του Οικογενειακού Δικαστηρίου.

Η απάντηση μας στο παραπεμφθέν ερώτημα είναι πως το πιο πάνω άρθρο του Νόμου δεν είναι αντισυνταγματικό για τους λόγους που εξηγούμε. Τα έξοδα της ενώπιον μας διαδικασίας θα επωμιστεί ο αιτητής.

Απάντηση στο παραπεμφθέν ερώτημα ως ανωτέρω. Εκδίδεται διαταγή όπως τα έξοδα της ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου διαδικασίας τα επωμισθεί ο αιτητής.

cyllaw.org: Από το ΚΙΝΟΠ/CyLii για τον [Παγκύπριο Δικηγορικό Σύλλογο](#)